

Majandus- ja Sotsiaalnõukogu

Jaotus: üldine
16. detsember 2011

Originaalkeel: inglise

Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste komitee

47. istungjärk

14. november – 2. detsember 2011

Osalisriikide pakti artiklite 16 ja 17 alusel esitatud aruannete arutelu

Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste komitee lõppjärgeldused

Eesti

1. Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste komitee vaatas läbi Eesti teise perioodilise aruande majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvahelise pakti täitmise kohta (E/C.12/EST/2 ja Corr.1) oma 32., 33. ja 34. istungil 15. ja 16. novembril 2011 (E/C.12/2011/SR.32-34) ning tegi oma 59. kohtumisel 2. detsembril 2011 järgmised lõppjärgeldused.

A. Sissejuhatus

2. Komitee tervitab Eesti teist perioodilist aruannet, mis on koostatud kooskõlas komitee juhtnõuõridega. Komitee tervitab samuti esitatud küsimustele antud kirjalikke vastuseid (E/C.12/EST/Q/2/Add.1) ja mõlemas dokumendis esitatud statistilisi andmeid, mis võimaldasid komiteel hinnata õiguste rakendamisel saavutatud progressi.

3. Komitee tervitab osalisriigiga toimunud dialoogi ning avatud ja konstruktiivset suhtlemist kõrgetasemelise ja suure delegatsiooniga, millesse kuulusid asjaomaste ministriumide esindajad.

B. Positiivsed aspektid

4. Komitee kiidab heaks järgmiste õigusaktide ratifitseerimise: piinamise ning muude julmade, ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastase konventsiooni fakultatiivne protokoll (18. detsember 2006), surmanuhtluse keelustamisele suunatud kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti teine fakultatiivne protokoll (30. jaanuar 2004) ning lapse õiguste konventsiooni fakultatiivne protokoll laste müügi, lasteprostitutsiooni ja pornograafia keelustamise kohta (3. august 2004).

5. Komitee tunnustab osalisriigi tegevust majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste kaitse edendamisel. Eriti tunnustab komitee järgmist:
- (a) Läbipaistvat ja konsultatiivset perioodilise aruande koostamise protsessi, millele aitab kaasa kodanikuühiskonna organisatsioonide osalus;
  - (b) Statistiliste andmete kogumise ja esitamise süsteemi, mis võimaldab jälgida majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rakendamist;
  - (c) Töötukassa loomist ja tööturu teenustega läbi viidud reforme;
  - (d) Soolise võrdõiguslikkuse seaduse vastuvõtmist 2004. aastal ja perioodilise soolise võrdõiguslikkuse järevalve teostamist;
  - (e) Osalisriigi poliitikat vähemuste emakeeleõpetuse ja kakskeelse hariduse edendamise toetamisel;
  - (f) Inimõiguste alase hariduse integreerimist koolide õppekavadesse.

C. Peamised murettekitavad valdkonnad ja soovitused

6. Komitee väljendab muret, et osalisriigi rahvusvahelisel tasandil kantavaid õiguslikke kohustusi tõlgendavad kohtunikud piiratult üksnes kui mittevahetult kohaldatavaid kohustusi, mis ei ole aluseks subjektiivsele nõudeõigusele riigisisel tasandil. Seetõttu ei saa üksikisikud esitada kaebusi oma paktist tulenevate majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rikkumiste kohta.

Komitee soovib osalisriigil käivitada koolitusprogrammid juristidele ja kohtunikele, mille teemaks oleks paktist tulenevad majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurialased õigused ning osalisriigi kohustus täita tõhusalt siduvaid inimõiguste alaseid kohustusi siseriiklikul tasandil. Siinkohal viitab komitee oma üldsoovitusele nr. 3 (1990) osalisriikide kohustuste iseloomu kohta ning nr. 9 (1998) pakti riigisisese kohaldamise kohta.

7. Komitee soovib tungivalt osalisriigil rakendada meetmeid vajalike seadusandlike muudatuste tegemiseks, et viia õiguskantsleri tegevus kooskõlla "Pariisi põhimõtetega" ning taotleda tema akrediteerimist inimõiguste edendamise ja kaitse rahvusvahelises riigiasutuste koordineerimiskomitees (International Coordinating Committee of National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights). Lisaks juhib komitee osalisriigi tähelepanu oma üldsoovitusele nr. 10 (1998) siseriiklike inimõigusalaste organisatsioonide rolli kohta majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste kaitsmisel.

8. Komitee väljendab muret, et võrdse kohtlemise seadus ei keelusta diskrimineerimist majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste osas kõikidel pakti artikli 2 lõikes 2 sätestatud alustel.

Komitee soovib osalisriigil võtta vastu vajalikud seadusandlikud muudatused, mis keelustavad diskrimineerimise kõikidel pakti artikli 2 lõikes 2 sätestatud alustel ja kõikide majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rakendamisel. Samuti nõuab komitee, et osalisriik lisaks oma järgmise perioodilise aruandesse informatsiooni ja statistilised andmed soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikule esitatud diskrimineerimist puudutavate kohtuasjade ja kaebuste ning nende lahendamise kohta.

9. Komitee väljendab jätkuvalt muret, et isikud, kellel on ametiasutuste väljastatud passi kohaselt 'mittekodaniku' staatus, moodustavad endiselt ligikaudu 7 protsenti rahvastikust.

Lisaks sellele väljendab komitee muret, et naturalisatsiooni korras kodakondsuse saanud isikutelt võidakse see teatud tingimustel ära võtta. (art. 2, lõige 2)

Komitee soovib osalisriigil tõhustada oma tegevust, mis aitab hõlbustada 'mittekodaniku' staatusega isikutel Eesti kodakondsuse saamist ja käsitleda taotlejatele osaks saavaid takistusi, leevendades muuhulgas riigis pikaajaseks elanud isikutele esitatavaid ametlikke keelenõudeid ja andes nende isikute peredes sündinud lastele Eesti kodakondsuse. Lisaks sellele soovib komitee tungivalt osalisriigil muuta oma kodakondsust puudutavat seadusandlust, et tagada kõikide kodanike võrdne kohtlemine olenemata kodakondsuse saamise viisist, mis oleks vastavuses pakti artiklist 2 tuleneva mittediskrimineerimise kohustusega.

10. Komitee väljendab muret venekeelse elanikkonna diskrimineerimise pärast, kelle hulgas on vaesus ja töötus jätkuvalt ebaproportsionaalselt suur. (art. 2, lõige 2)

Komitee soovib osalisriigil tõhustada oma tegevust, mis aitab vähendada püsivaid takistusi, millega venekeelne elanikkond majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rakendamisel kokku puutub, ning tagada, et sellekohased vastu võetud strateegiad ja tegevussuunad käsitlevad nii vormilist kui sisulist diskrimineerimist, ning kohaldada erimeetmeid tööhõive valdkonnas.

Lisaks sellele soovib komitee osalisriigil tagada, et tööhõivega seonduvad keelenõuded põhineksid mõistlikel ja objektiivsetel kriteeriumidel, olles seotud iga konkreetse töö tegemise eeldustega, et vältida diskrimineerimist keele alusel.

11. Komitee väljendab muret ühiskonnas levinud soorollide stereotüüpide ning negatiivse mõju pärast, mida need avaldavad naiste majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rakendamisele, sealhulgas nende õigusele töötada. Lisaks sellele väljendab komitee muret soolise ebavõrdsuse pärast hariduse ja tööhõive valdkondades. Ühtlasi valmistab komiteele muret inimressursside ebapiisavus, kelle ülesandeks on soolise võrdõiguslikkuse edendamine, eriti soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku büroos, mille koosseisu kuulub ainult volinik ja üks nõustaja. (art. 3)

Komitee soovib osalisriigil tõhustada oma tegevust, mis aitab kõrvaldada ühiskonnas levinud soorolle puudutavaid stereotüüpe ja eelarvamusi, sealhulgas teadlikkuse tõstmise kampaaniate abil. Samuti soovib komitee osalisriigil rakendada konkreetseid meetmeid soolise tasakaalu parandamiseks hariduserialadel, milles on tavaliselt üks sugu ülekaalus. Lisaks sellele soovib komitee tungivalt osalisriigil eraldada vajalikke ressursse soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks.

12. Komitee soovib tungivalt osalisriigil muuta oma seadusandlust nii, et oleks tagatud vangide töö lubamine vaid juhul, kui seda tehakse vabal valikul või sellega nõustatakse ilma surveavaldusteta.

13. Komitee väljendab muret, et töötuse määr on vaatamata osalisriigi jõupingutustele endiselt märkimisväärne. Lisaks sellele väljendab komitee muret osalisriigi tööhõivesektori haavatavuse pärast majandusraskuste tõttu, mida on näidanud tööpuuduse drastiline kasv perioodil 2008 kuni 2010. (art. 6 ja 7)

Komitee soovib osalisriigil tõhustada oma tegevust, mis aitab vähendada tööpuudust, ning püüda sellekohaste meetmete rakendamisel vähendada ühtlasi tööhõivesektori haavatavust majandusraskuste tagajärjel. Lisaks sellele soovib komitee osalisriigil jälgida hoolikalt töölepingu seaduse kohaldamist, tagamaks, et töösuhete paindlikkuse suurendamiseks kehtestatud sätete kohaldamisega ei kaasne pakti artiklitest 6 ja 7 tulenevate õiguste rikkumine. Siinkohal viitab komitee oma üldsoovitusele nr. 18 (2005), mis puudutab õigust tööle.

14. Komitee väljendab muret, et vaatamata osalisriigi jõupingutustele soolise võrdõiguslikkuse seaduse alase teadlikkuse tõstmiseks tööandjate ja töötajate hulgas on naised endiselt tööturul ebasoodsas olukorras. Naistel on raskem tööturule taasintegreeruda ning üldjuhul teenivad nad meessoost töötajatest märksa vähem, sealhulgas ka juhul, kui nad teevad sama tööd. (art. 6, 7 ja 3)

Komitee soovib osalisriigil tungivalt rakendada kõiki vajalikke meetmeid, mis aitavad tagada soolise võrdõiguslikkuse alase seadusandluse tõhusa järgimise tööhõives ning luua soodne keskkond naiste tööturul osalemise edendamiseks, tagades muuhulgas lastehoiuteenuste kättesaadavuse ja taskukohase hinna kõikides piirkondades. Lisaks sellele soovib komitee osalisriigil tagada, et Riigikogu toetuse saanud soost tulenevaid palgaerinevusi käsitleva kava koostamisel ja elluviimisel võetakse arvesse vajadust laiendada tööinspektorite volitusi jälgida palgaga seonduvat diskrimineerimist ning vajadust tagada võrdse väärtusega töö eest võrdne tasu.

15. Komitee väljendab muret, et vaatamata jõupingutustele on suur osa puuetega inimestest endiselt töötud. (art. 6 ja 2, lõige 2)

Komitee soovib osalisriigil tõhustada oma tegevust, mis võimaldab puuetega inimestel leida sobiv töö. Komitee soovib osalisriigil jätkata nii puuetega inimeste õiguste kui ka olemasolevate ergutusvahendite alase teadlikkuse tõstmist ning teadaolevate, näiteks juurdepääsu ja transporti puudutavate, takistuste käsitlemist. Lisaks sellele soovib komitee osalisriigil tagada, et nimetatud küsimuses rakendatud meetmed on tõhusalt suunatud vabalt valitud või vastu võetud tööga elatise teenimise õiguse rakendamisele.

16. Komitee väljendab jätkuvalt muret, et vaatamata miinimumpalga taseme märkimisväärsele tõusule ei võimalda see töötajatel ja nende perekondadel rahuldavalt ära elada. (art. 7)

Komitee soovib osalisriigil rakendada vajalikke meetmeid, mis aitavad tagada, et miinimumpalga tase võimaldaks töötajatel ja nende perekondadel rahuldavalt ära elada.

17. Komitee väljendab muret, et osalisriigis kehtivad seadused ei luba streikides osaleda riigiteenistujatel, sealhulgas nendel, kes ei osuta põhiteenuseid. (art. 8)

Komitee soovib osalisriigil tagada avaliku teenistuse seaduse riigiteenistujate streigiõigusi puudutavate sätete vastavus pakti artikliga 8, kohaldades streigikeelu ainult põhiteenuste osutajate suhtes.

18. Komitee väljendab muret, et märkimisväärne hulk sotsiaalkindlustushüvitisi saavatest isikutest elab vaesuses. Lisaks sellele väljendab komitee muret töötushüvitise maksmise piiratud kestuse pärast. (art. 9)

Komitee soovib osalisriigil oma sotsiaalkindlustuspoliitika üle vaadata eesmärgiga tagada, et hüvitised garanteeriks nii summa kui kestuse osas nende saajatele ja nende perekondadele piisava elustandardi. Siinkohal viitab komitee oma üldsoovitusele nr. 19 (2007), mis puudutab õigust sotsiaalkindlustusele.

19. Komitee väljendab muret, et töötushüvitist ei maksta juhul, kui tööleping on lõpetatud töötaja süü tõttu. (art. 9)

Komitee soovib tungivalt osalisriigil tühistada töötushüvitise maksmisele seatud tingimus, mis puudutab töölepingu lõpetamise põhjust.

20. Komitee väljendab muret koduvägivalla leviku pärast osalisriigis ja asjaolu pärast, et karistusseadustikus puudub konkreetne säte koduvägivalla kui süüteo kohta. Lisaks sellele

väljendab komitee kahetsust, et vägivalda vähendamise ja ennetamise arengukava aastateks 2010-2014 ei näe ette suuremahulisi teadlikkuse tõstmise kampaaniaid. (art. 10)

Komitee palub osalisriigil lisada karistusseadustikku konkreetne koduvägivalda süütegu. Lisaks sellele palub komitee osalisriigil tagada, et kaitsemeetmed, sealhulgas tõkendid ja varjupaigad oleksid tõhusad ja vägivalda ohvrite jaoks kättesaadavad. Samuti soovib komitee osalisriigil läbi viia kõikidele elanikkonna segmentidele suunatud meediakampaaniaid, mis aitavad muuta ühiskonna suhtumist koduvägivalda.

21. Komitee väljendab muret puuduste üle lastekaitset puudutavas õigusraamistikus, sealhulgas töölepingu seaduses, mis lubab rahvusvahelistest standarditest pikemat alla 15-aastaste laste tööaega, karistusseadustiku sätetes üle 14-aastaste laste osalemise kohta erootilises teoses ning perekonnaseaduses, mis lubab abielluda 15- kuni 18-aastaselt lapsel kohtu otsuse ja lapsevanema või hooldaja nõusoleku korral. (art. 10).

Komitee soovib tungivalt osalisriigil tugevdada oma laste õiguste kaitse alast õigusraamistikku. Konkreetselt soovib komitee tungivalt osalisriigil võtta uue lastekaitse seaduse ja teiste õigusmeetmete koostamisel arvesse järgmisi nõudeid: viia tööaega puudutav seadusandlus alla 15-aastaste laste osas kooskõlla rahvusvaheliste standarditega, keelustada laste osalemine erootilistes teostes ning tagada, et alla 18-aastaste lastega poleks võimalik abielu sõlmida. Lisaks sellele palub komitee osalisriigil lisada oma järgmisse perioodilisse aruandesse informatsiooni lastega sõlmitud abielude arvu kohta aastas.

22. Komitee väljendab muret terava elamispindade, sealhulgas sotsiaalsete, puuduse pärast Tallinnas ja väiksemal määral ka teistes linnades ja asulates ning valdades, mis vähendab osalisriigi võimet tagada peavari eelkõige ebasoodsas olukorras olevatele ja tõrjutud isikutele ja rühmadele. Lisaks väljendab komitee kahetsust, et talle pole esitatud informatsiooni asjaolude kohta, mille korral on võimalik väljatõstmise ilma kohtuotsuseta. (art. 11)

Komitee soovib tungivalt osalisriigil rakendada vajalikke meetmeid, mis aitavad vähendada elamispindade, sealhulgas sotsiaalsete, puuduste nappust kõikides asjaomastes piirkondades, eelkõige ebasoodsas olukorras olevate ja tõrjutud isikute ja rühmade jaoks. Lisaks sellele palub komitee, et osalisriik lisaks oma järgmisse perioodilisse aruandesse informatsiooni kõikide väljatõstmist puudutavate seadusesätete kohta. Siinkohal viitab komitee oma üldsoovitusele nr. 7 (1997), mis puudutab sundväljatõstmist.

23. Komitee väljendab muret, et vaatamata jõupingutustele on allpool vaesuspiiri ja selle lähedal elavate inimeste arv endiselt suur, eriti mitte-estlaste hulgas. (art. 11)

Komitee soovib osalisriigil koostada ja ellu viia tegevussuunad ja strateegiad vaesuse vähendamiseks. Siinkohal viitab komitee oma 2001. aasta avaldusele vaesuse ja pakti kohta.

24. Komitee väljendab muret, et kuigi abortide arv on vähenenud, on need noorte hulgas endiselt ulatuslikult levinud, vaatamata jõupingutustele lisada seksuaalkasvatust koolide õppekavadesse ning seksuaal- ja reproduktiivtervist puudutava noortele suunatud informatsiooni levitamisele erinevate meediakanalite kaudu. Lisaks sellele väljendab komitee muret, et teismelised tütarlapsed jätaavad soovimatu raseduse tõttu tihti õpingud pooleli. Ühtlasi väljendab komitee kahetsust, et talle pole esitatud informatsiooni meetmete kohta, mida osalisriik on laiema avalikkuse hulgas seksuaal- ja reproduktiivtervise alase teadlikkuse tõstmiseks rakendanud. (art. 12 ja 10)

Komitee soovib tungivalt osalisriigil tagada seksuaal- ja reproduktiivtervist puudutavate teenuste kättesaadavus noortele. Lisaks sellele soovib komitee

osalisriigil tõhustada oma tegevust, mis aitab vältida teismeliste rasestumist ja osutada rasedatele noortele vajalikke tugiteenuseid, sealhulgas õpinguid jätkata võimaldavaid meetmeid. Komitee palub, et osalisriik lisaks oma järgmisse perioodilisse aruandesse informatsiooni avalikkusele antud seksuaal- ja reproduktiivtervise alase hariduse kohta.

25. Komitee väljendab muret püsivalt kõrge suitsiidide arvu pärast osalisriigis, vaatamata kättesaadavaks muudetud psühholoogilisele abile ja nõustamisteenustele. (art. 12)

Komitee palub osalisriigil tugevdada oma suitsiidide vastu võitlemise jõupingutusi. Samuti soovib komitee osalisriigil hinnata, kas suitsiidide ennetamiseks pakutavad teenused on tõhusad ning suitsiidiriskiga üksikisikutele ja rühmadele kättesaadavad. Lisaks sellele palub komitee, et osalisriik lisaks oma järgmisse perioodilisse aruandesse informatsiooni vastavate rakendatud meetmete ja üldiselt rahva vaimse tervise, muuhulgas ambulatoorsete teenuste hõlmatus kohta.

26. Komitee väljendab muret narkootikumide tarvitamise kasvu pärast osalisriigis. (art. 12)

Komitee palub osalisriigil tõhustada oma tegevust, mis aitab vältida narkootikumide tarvitamist, sealhulgas haridus- ja teadlikkuse tõstmise programmide kaudu, ning pakkuda laiaulatuslikumalt narkootikumiasendusravi. Lisaks sellele julgustab komitee osalisriiki jätkuvalt süstlavahetusprogrammi laiendama.

27. Komitee väljendab muret alkoholi tarbimise pärast, mis on endiselt kõrge vaatamata rakendatud meetmetele nagu näiteks alkoholi aktsiisimaksu tõstmine ja müügikeelu kehtestamine teatud kellaegadel. (art. 12)

Komitee soovib osalisriigil tõhustada oma tegevust, mis aitab võidelda alkoholi kuritarvitamise vastu, sealhulgas teadlikkuse tõstmise kampaaniate abil.

28. Komiteele teeb muret asjaolu, et keskharidust mitte lõpetavate õpilaste arv on endiselt suur. (art. 13)

Komitee soovib osalisriigil vastu võtta sihtmeetmed õpilaste koolist väljalangevusega tegelemiseks ning lisada oma järgmisse perioodilisse aruandesse informatsioon vastavate rakendatud meetmete kohta koos statistiliste andmetega, mis puudutavad väljalangevust aasta, soo, etnilise päritolu ja haridustaseme lõikes. Ühtlasi juhib komitee osalisriigi tähelepanu oma üldsoovitusele nr. 13 (1999), mis puudutab õigust haridusele.

29. Komitee väljendab muret teatud rahvus-, etniliste ja elanikkonna rühmade püsiva stigmatiseerimise ning nendevastaste rassistlike tegudega seotud teadete pärast. (art. 13 ja 2, lõige 2)

Komitee palub osalisriigil tagada, et tema haridusprogrammid aitaksid edendada vastastikust mõistmist, sallivust ja sõprust kõikide rahvuste ning kõikide rasside, etniliste ja usuliste rühmade hulgas, nagu sätestatud pakti artiklis 13. Konkreetselt soovib komitee, et uude riiklikku õppekavasse lisatavad eetilise, vastutustundliku ja aktiivse kodanikuõiguste alase tegevuse arendamisele ja toetamisele suunatud kursusedaitaksid kaasa sallimatuse ja sotsiaalsete eelarvamuste kõrvaldamisele.

30. Komitee väljendab kahetsust, et talle pole esitatud piisavat informatsiooni, mis võimaldaks kinnitada erinevatele rahvus-, etnilistele ja lingvistilistele vähemustele tagatud õiguste täielikku rakendamist osalisriigis. Lisaks sellele väljendab komitee muret, et vaatamata toimunud edendustegevusele puudub endiselt õigusraamistik, mis tunnustaks vähemuste identiteeti ja kultuurilaseid õigusi. (art. 15)

Komitee soovib osalisriigil tagada oma seadusandluses rahvus-, etniliste ja lingvistiliste vähemuste staatus ja õigused, võttes muuhulgas vastu põhjalikud seadused, mis aitavad tagada kõikide vähemuste majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste kaitse ja edendamise. Konkreetselt soovib komitee vähemuskeeltele adekvaatse staatuse andmist. Selle soovitus täitmiseks juhib komitee osalisriigi tähelepanu oma üldsoovitusele nr. 21 (2009), mis puudutab igäihe õigust osaleda kultuurielus. Lisaks sellele nõuab komitee, et osalisriik lisaks oma järgmisse perioodilisse aruandesse informatsiooni selle kohta, kui suur osa riigieelarvest on investeeritud vähemuskultuuride edendamisse.

31. Komiteele teeb muret asjaolu, et mõned elanikkonna osad, eelkõige ebasoodsas olukorras olevad ja tõrjutud isikud ja rühmad ei osale kultuuritegevuses piiratud juurdepääsu ja taskukohasuse tõttu. (art. 15)

Komitee julgustab osalisriiki rakendama meetmeid igäihe kultuurielus osalemise õiguse teostamise edendamiseks, sealhulgas lihtsama juurdepääsu tagamisega kultuurikaupadele, eriti ebasoodsas olukorras olevate ja tõrjutud isikute ja rühmade jaoks.

32. Komitee palub, et osalisriik lisaks oma järgmisse perioodilisse aruandesse üksikasjalikuma informatsiooni alljärgneva kohta:

- (a) Vee kvaliteedi paranemisele suunatud plaanide elluviimise mõju;
- (b) Tervishoiuga hõlmatus eakate, eriti eakate naiste hulgas, sealhulgas neile osutatavad teenused;
- (c) Tuberkuloosi multiresistentsete vormide all kannatavate isikute hooldus ja nende arv;
- (d) Osalisriiki ja sellest välja toimuva inimkaubanduse ulatus ning rakendatud meetmete mõju, sealhulgas informatsioon inimkaubanduse alaste seaduste jõustumise kohta;
- (e) Koolivägivalla käsitlemiseks rakendatud meetmete mõju;
- (f) Mitte-eestlastest õpilaste ja üliõpilaste hulk erinevatel haridustasanditel;
- (g) Meetmed, mida on rakendatud selleks, et tagada elanikkonnale ilma diskrimineerimata kasusaamine teadussaavutustest, ja nende rakendamisest.

Lisaks sellele nõuab komitee, et osalisriik esitaks asjakohased andmed punktide (a) kuni (f) kohta eraldi aasta, soo ja linna/maapiirkonna lõikes kogu aruandlustsükli ulatuses.

33. Komitee julgustab osalisriiki suurendama oma osaluse taset ametlikus arenguabis, mis moodustas aastal 2010 sisemajanduse kogutoodangust 0,1 protsenti, ning koostama ajakava rahvusvahelise standardini jõudmiseks, milleks on 0,7 protsenti rahvamajanduse kogutoodangust.

34. Komitee julgustab osalisriiki kaaluma majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvahelise pakti fakultatiivse protokolliga ratifitseerimist.

35. Komitee kutsub osalisriiki üles kiirendama puuetega inimeste õiguste konventsiooni ratifitseerimist. Lisaks sellele julgustab komitee osalisriiki kaaluma lapse õiguste konventsiooni laste relvastatud konfliktidesse kaasamise keelustamist puudutava fakultatiivse protokolliga ratifitseerimist ning võõrtöötajate ja nende perekonnaliikmete õiguste kaitse rahvusvahelise konventsiooni, isikute sunniviisilise

kadumise eest kaitset pakkuva rahvusvahelise konventsiooni ning puuetega inimeste õiguste konventsiooni fakultatiivse protokolliga allkirjastamist ja ratifitseerimist.

36. Komitee palub osalisriigil levitada käesolevaid lõplikke järeldusi ulatuslikult kõikide ühiskonnakihtide, eriti riigiametnike, kohtunike ja kodanikuühiskonna organisatsioonide hulgas, neid võimaluste piires tõlkida ja avaldada ning teavitada komiteed oma järgmises perioodilises aruandes kõikidest võetud meetmetest nende täitmisel. Lisaks sellele julgustab komitee osalisriiki oma järgmise perioodilise aruande ettevalmistamise kestel riikliku tasandi kõneluste protsessi käigus konsulteerima valitsusväliste organisatsioonidega ja teiste kodanikuühiskonna liikmetega.

37. Komitee kutsub osalisriiki üles kaasajastama oma alusdokumenti vastavalt ühtlustatud aruandlussuunistes sisalduvatele üldise alusdokumendi nõuetele (HRI/GEN/2/Rev.6).

38. Komitee palub osalisriigil esitada oma kolmas perioodiline aruanne, mis on koostatud vastavalt 2008. aastal vastu võetud muudetud Komitee aruandlussuunistele (E/C.12/2008/2), 2. detsembriks 2016.
